

INTEGRACIJA ROMA

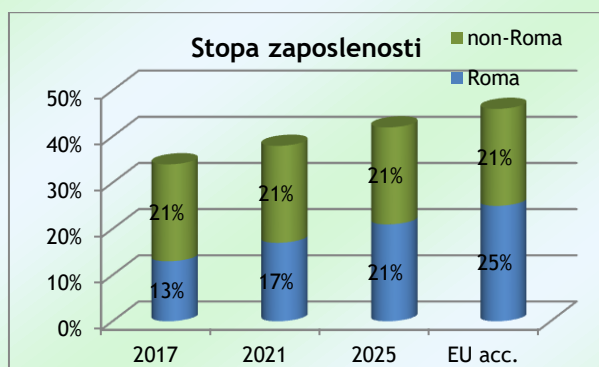
MAPA PUTA 2019-2021.

Kosovo*

Zapošljavanje

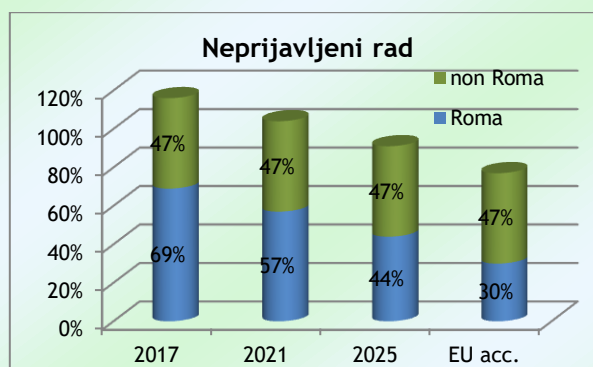
Stopa zaposlenosti: romsko

neromsko stanovništvo

Neprijavljeni rad: neromsko stanovništvo

Romi

Stopa zaposlenosti kod Roma¹ na Kosovu* ne nalazi se u [Nacionalnoj strategiji za integraciju Roma](#) (NSIR), ali moguće je pronaći naznake u informacijama da je stopa zaposlenosti kod Roma 7%, u poređenju sa 40% Albanaca i 21% Srba, u dve opštine na Kosovu*. Podaci iz Regionalnog istraživanja o Romima² sprovedenog 2017. godine opisuju sličnu situaciju sa samo 13% zaposlenosti kod Roma, 21% kod neromskog stanovništva koje živi u blizini romskog, i prosečnom stopom od 29% za celo Kosovo*. Istovremeno, neprijavljeni rad kod Roma al i neromskog stanovništva na Kosovu*, veoma je visoka. **Neprijavljeni rad kod Roma je gotovo 70%, dok je ta stopa kod neromskog stanovništva 50%.**³ U takvoj situaciji, postavljanje ciljeva za Kosovo* u smislu povećavanja stope zaposlenosti istovremenim smanjivanjem neprijavljenog rada, težak je zadatak, budući da ciljevi treba da budu ambiciozni, ali i da uzmu u obzir kontekst pun izazova. S druge strane, s obzirom na to da Kosovo* treba da rešava pitanja nezaposlenosti i neprijavljenog rada na svom putu ka integraciji u EU, tu situaciju možemo doživeti i kao prednost. Pitanja Roma mogu se razmatrati istovremeno kada se formuliše i politika za celokupno stanovništvo, te tako Romi neće biti izostavljeni kao u nekim drugim ekonomijama, već će zajedno sa ostalima iskoristiti trud koji se ulaže u ovim oblastima. Stoga su ciljevi koji se mogu postaviti za Kosovo* povećanje stope zaposlenosti kod Roma za 4% u odnosu na polazne brojke do 2021, 2025. godine dalje (po stopi od najmanje 4%) dok Kosovo* ne dobije jasnu perspektivu pristupanja EU. Cilj od 17%-tne stope zaposlenosti do 2021. godine je takođe u skladu sa Nacionalnom strategijom Kosova* za integraciju Roma. Ovi ciljevi mogu se postavljati ambicioznije kada Kosovo* izradi delotvornu politiku za opštu populaciju. Ciljevi smanjenja neprijavljenog rada mogu se postavljati na 57% za 2021. godinu, 44% za 2025. i najviše 30% do trenutka pristupanja Kosova* EU, uz istovremenu napomenu da ove ciljeve treba revidirati i postavljati ambicioznije nakon što Kosovo* formuliše i počne da primenjuje delotvornu opštu politiku za suzbijanje neprijavljenog rada. Takođe, treba napomenuti i da se očekuje promena stopa kod neromskog stanovništva prilikom definisanja ciljeva (iako na grafikonima ostaju iste kao u polaznoj godini).

*Ova oznaka ne prejudicira status i u skladu je sa Rezolucijom 1244/1999 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i savetodavnim mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

¹ U skladu sa upotrebom u institucijama i dokumentima EU, termin "Romi" koristi se u ovom dokumentu kao krovni, u koji spadaju grupe ljudi koji imaju manje-više slične kulturološke odlike, poput Roma, Egipćana, Aškalija, Doma, Loma, itd. bilo da su nomadskog načina života ili ne.

² Regionalno istraživanje Evropske komisije, Programa za razvoj Ujedinjenih nacija i Svetske banke o Romima iz 2017. godine.

³ Isto.

Sa gotovo 70% Roma angažovanih u neformalnoj ekonomiji, najefikasniji i najdelotvorniji način da se poveća zaposlenost Roma bio bi da se neformalna ekonomija transformiše u formalnu. Međutim, Nacionalna strategija za integraciju Roma nije predvidela mere za transformaciju neprijavljenog rada Roma u prijavljeni. Ova strategija predviđa prikupljanje podataka o nezaposlenim Romima, procenu potreba nezaposlenih Roma, proučavanje uspešnih modela zapošljavanja iz inostranstva, izradu posebnih programa zapošljavanja za Rome, informisanje Roma o javnim uslugama i merama zapošljavanja i promovisanje uspešnih romskih uzora. Prema godišnjem izveštaju koji je pripremila Vlada Kosova*, realizacija odstupa od plana, budući da se izveštava samo o učešću Roma u merama zapošljavanja za celokupno stanovništvo (obuka na random mestu, javni radovi, subvencionisano zapošljavanje bespovratna sredstva za samozapošljavanje, stažiranje, stručno obrazovanje i posredovanje u zapošljavanju). Tokom 2017. godine, 1.094 Roma učestvovalo je u tim merama, čineći 4% svih korisnika.

S druge strane Operativni zaključci seminara o Romima koji su održale Vlada Kosova* i Evropska unija 21. februara 2018. godine, prepoznaju veliki izazov „ekonomije crnog tržišta”. Preporuke za borbu protiv ovih izazova sadrže uspostavljanje adekvatnog mehanizma prikupljanja podataka, kao i određivanje namenskih sredstava iz [Fonda za preduzetništvo i inovacije \(FEI\)](#) u svrhe zapošljavanja Roma. Iako se operativni zaključci ne odnose direktno na transformaciju neprijavljenog rada, kvota iz FEI može se opredeliti i posvetiti ovoj svrsi kao najdelotvorniji metod za porast zaposlenosti, uz formulisanje i realizaciju sveobuhvatnog programa integracije.

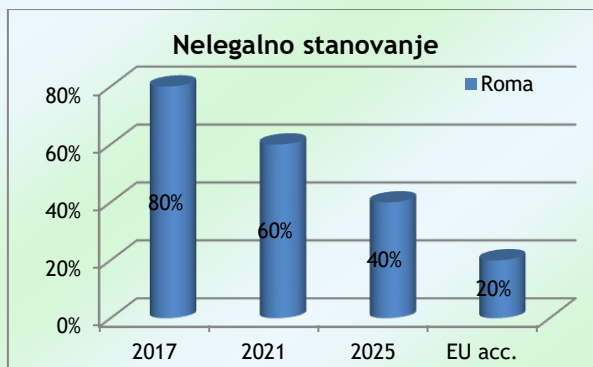
Transformacija neformalne u formalnu privredu predviđena je [Programom ekonomskih reformi Kosova* 2019-2021](#), u kome se procenjuje da je stopa sive ekonomije 30% bruto društvenog proizvoda (BDP), a predviđeno je da se time pozabave i [Strategija i Akcioni plan 2019-2022. Za borbu protiv neformalne ekonomije](#), koji su još u izradi.

Treba istaći da je civilno društvo konsultovano prilikom izrade ovog dokumenta. Ključne brige civilnog društva su te da je neformalna ekonomija toliko rasprostranjena da je borba protiv nje u slučaju Roma praktično nemoguća, da postoji nepoverenje u institucije i javne službe, te je procenjena vrednost koja se dobija od plaćanja poreza niska i demotivišuća, da su ukupni prihodi (od socijalnih davanja i neformalno zarađenog novca) dovoljni za pristojan život, što ne bi bilo moguće kada bi se ukinula socijalna pomoć i plaćanje poreza, i da je sistem socijalne zaštite takođe demotivišući i pasivan.

Ne postoje sredstva iz IPA fondova namenjena konkretno Romima na Kosovu*. Međutim, postoje programi za opštu populaciju koji se finansiraju iz IPA fondova i koji su od značaja za oblast neprijavljenog rada, poput „[Realizacije aktivnih mera na tržištu rada i podrške borbi protiv neprijavljenog rada](#)”, koji može da se koristi za dobrobit Roma.

Akcioni tim za integraciju Roma radiće sa kosovskom vladom na tome da se specifičnoj situaciji i pitanjima koja se tiču Roma u neformalnoj ekonomiji posveti dužna pažnja u okviru Strategije za borbu protiv neformalne ekonomije koja je u izradi. Tehnička i stručna pomoć koristiće se za pružanje doprinosa na osnovu činjenica za izradu opšte Strategije i formulisanje odgovarajućih mera u okviru Strategije koje bi doprle do Roma i koristile im, s krajnjim ciljem transformacije neprijavljenog u prijavljeni rad. Pomoć će razmatrati i trenutni sistem socijalne pomoći i predložiti mere koje bi olakšale tranziciju od neprijavljenog rada u kombinaciji sa socijalnom pomoću ka prijavljenom radu bez socijalne pomoći. Predložene mere povezaće sesa aktivnim merama zapošljavanja da bi se bolje iskoristile postojeće mere u cilju transformacije neprijavljenog rada, a sagledaće se i mogućnosti izrade programa posebno namenjenog ovoj svrsi, koji bi redovno finansirao Fond za preduzetništvo i inovacije. Ukoliko bude moguće, predložene mere bi se povezale i sa raspoloživim sredstvima IPA fondova (opšte ili posebne namene).

Stanovanje

Nažalost, ne postoje raspoložive informacije o situaciji po pitanju stanovanja Roma na Kosovu*, u pogledu vlasništva nad stambenim jedinicama, beskućništvu i drugim aspektima kad je reč o obezbeđenom vlasništvu ili zakupu.⁴ NSIR daje pregled napora koje je Kosovo* uložilo u periodu 2005-2015, zahvaljujući kojima je oko 600 stambenih jedinica ukupno obezbeđeno za Rome, mali broj romskih kuća je obnovljen (uglavnom kroz programe povratka izbeglica). U oblasti stanovanja postoji pokazatelj za merenje uspeha sprovođenja Strategije: „Broj porodica koje su regulisale status imovine u kojoj stanuju”. Polazna vrednost je 1.200, uz napomenu u fusnoti koja objašnjava da se procenjuje da 20% od 6.000 romskih porodica na Kosovu* ima regulisan imovinsko-pravni status svoje stambene jedinice. Izvor ove informacije ne nalazi se u NSIR. Zatim, NSIR postavlja cilj od 3.600 u pogledu ovog indikatora za 2021. godinu. Nije jasno da li to znači ukupno 3.600 porodica ili još 3.600 porodica sa regulisanim statusom svog stambenog objekta do 2021. godine.

Polazeći od brojki koje daje NSIR, pretpostavka je da postoji 6.000 romskih porodica na Kosovu*, od kojih 80% ne poseduje objekte u kojima stanuju, te im pretilo deložacija. NSIR Kosova* postavlja cilj od 60% nelegalnih stambenih objekata za 2021. godinu - smanjenje od 20% (legalizacijom 1.200 stambenih jedinica), što se ponavlja i za 2025. i za godinu u kojoj je moguće pristupanje Kosova* EU.

NSIR predviđa sprovođenje programa za postupanje sa nelegalnim objektima i za raspoloživost socijalnog stanovanja (izgradnjom ili identifikacijom i adaptacijom postojećih objekata) na lokalnom nivou, uključujući i primenu [Zakona o finansiranju specifičnih programa stanovanja](#). Međutim, jedina aktivnost u oblasti stanovanja koju je Vlada Kosova* prijavila za 2017. godinu bila je pomoć u obnovi kuća za 84 porodice, smeštaj za 331 porodicu i tokom 12 meseci i nameštaj za 33 porodice, u okviru programa za povratak izbeglica. U izveštaju se navodi i da su evidentirane stambene potrebe 771 porodice.

Program ekonomskih reformi Kosova* za 2019-2021. prepoznaje potrebu za obezbeđenjem imovinskih prava rešavanjem pitanja neformalne imovine kod nepokretnosti, a to je obuhvaćeno [Nacionalnom strategijom za imovinska prava](#) i uređuje ga pre svega [Zakon o postupanju sa građevinama bez dozvole](#).

Prema Ministarstvu za životnu sredinu i prostorno planiranje Kosova*, novi [Zakon o socijalnom stanovanju](#) trenutno je u izradi, a postoji potreba za tehničkom i stručnom pomoću u ovom procesu. Budući da zakonodavstvo o stanovanju ne uređuje postupak u slučaju deložacije porodica iz stambenih objekata koji se ne mogu legalizovati, novi zakon treba da se poveže sa propisima o stanovanju da bi se pokrenuo neophodni postupak za obezbeđenje smeštaja za iseljene porodice.

Na zahtev Vlade Kosova*, akcioni tim Integracije Roma pružiće tehničku pomoć u pripremi Zakona o socijalnom stanovanju, njegovom povezivanju sa Zakonom o postupanju sa objektima bez dozvole i izradi predloga sa punim finansiranjem kojim bi se obezbedilo pružanje pomoći Romima i pristup zakonodavstvu o stanovanju, a socijalno stanovanje se obezbedilo za porodice čiji stambeni objekti se ne mogu legalizovati.

Integraciju Roma sufinansiraju:

⁴Regionalno istraživanje iz 2017. godine daje informacije o priključenosti na komunalne usluge, pristup toaletima, ogrevu, posedovanju mobilnog telefona / računara i prenaseljenosti. NSIR ne sadrži informacije o situaciji u polaznoj godini.

Ruzveltova 61, Belgrade, Serbia
P: +381 11 4046 891

romaintegration2020@rcc.int
M: + 381 63 1094 191

www.rcc.int/romaintegration2020
F: + 381 11 404 68 94